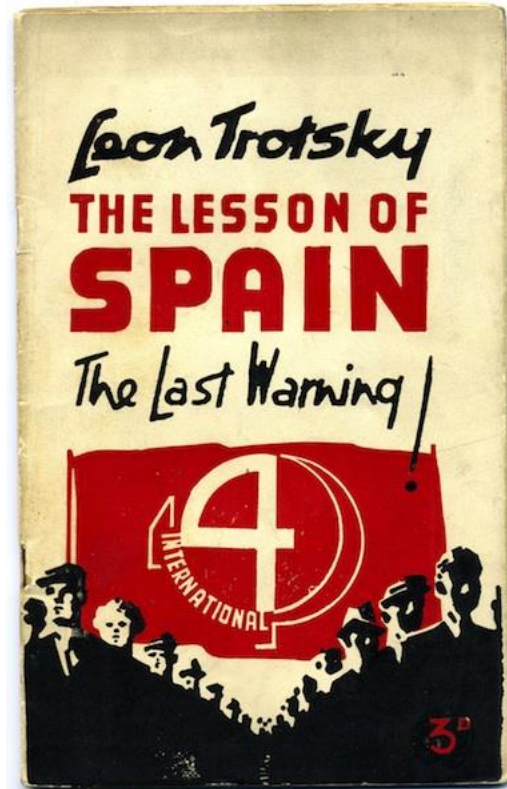


Ted Grant och Ralph Lee

Lärdomar av Spanien

(Ur *Revolution* 28/1 2019)

Även om fascismen inte är ett massfenomen på samma sätt som under 1930-talet är den spanska revolutionen full av lärdomar för dagens revolutionärer: om hur man bekämpar fascism – och hur man inte gör det, om konsekvensen av klassarbete under en revolution och om behovet av en revolutionär ledning. Denna text skrevs av Ted Grant och Ralph Lee 1938 som en inledning till en engelskspråkig pamflett om lärdomar från den spanska revolutionen 1931-1937 med Trotskijs text från 1937 (se omslaget till höger): [Lärdomar av Spanien – den sista varningen](#).



Bakom den genomskinliga täckmanteln om agitation för en "fredsallians" tar nu folkfronten¹ sina första steg in på den politiska arenan i Storbritannien. Liberalerna lyssnar spánt, Labourpartiets ledning motsätter sig ihärdigt hela projektet och kommunistpartiet, som inlett agitationen, går in med full kraft för att göra folkfronten till verklighet. Det har blivit en akut nödvändighet för de brittiska arbetarna att dra lärdom av händelserna i Spanien, och undersöka folkfrontspolitikens erfarenhet och hur den fungerade i praktiken under inbördeskriget, för att kunna möta morgondagens problem.

Leo Trotskij har i en rad artiklar och pamfletter om hur den spanska situationen konsekvent stakat ut den väg som de spanska massorna måste ta om fascismen ska kunna besegras, och gång på gång förklarat att det bara är ett revolutionärt arbetarparti som skulle kunna leda den uppvaknande arbetarklassen. Trotskij avslutar sin pamflett [Revolutionen i Spanien och kommunisternas uppgifter](#) skriven 1931, med dessa ord: "För att framgångsrikt kunna lösa alla dessa uppgifter krävs tre saker: ett parti; ännu en gång ett parti; återigen ett parti."

Villkoren för arbetarnas seger över reaktionen, sammanfattat på detta korta och uttrycksfulla sätt, existerar inte ännu: detta är den lärdom som arbetarklassen måste göras medveten om både i Storbritannien och Spanien.

Medan de spanska fascisterna med hjälp från utlandet öppet förberedde sig för att slå till, misslyckades folkfrontsregeringen anmärkningsvärt nog med de att möta detta med egna förberedelser, som skulle ha kunnat krossa fienden både snabbt och enkelt. Man vidtog inte några åtgärder för att rycka armén undan reaktionärernas kontroll; reaktionärerna kunde konsolidera en mäktig bas bland morerna,² som tyckte att den nya [republikanska] regeringens

¹ Folkfronten var ett namn som gavs till koalitioner mellan arbetarpartier och så kallade liberala eller radikala kapitalistiska partier. Kommunistiska internationalen antog folkfrontspolitiken 1935, efter det stora nederlaget som Hitlers maktövertagande innebar.

² Den arabiska befolkningen i nordvästra Afrika. De kämpade i årtal i Marocko för självständighet från det spanska styret. När folkfrontsregeringen inte gjorde någonting lovade Franco dem oberoende.

bojor inte var det minsta bättre än monarkins, och föll därmed enkelt byte för Francos bedrägliga löften, utan att folkfrontsregeringen reagerade. Å andra sidan förhindrade de reformistiska ledarna arbetarna från att vidta de åtgärder som skulle ha motverkat fascisternas planer – bildandet av en arbetarmilis och fabrikskommittéer. Trots att deras ledare både bönade och bad arbetarna att inte ”provocera” reaktionen, inte ”reta upp” deras republikansk-kapitalistiska kompanjoner i folkfronten, gick arbetarna ut i strejk och bönderna tog över jord. Regeringen svarade med att arrestera strejkande, bryta upp arbetarmöten, censurera arbetartidningar och skjuta ihjäl bönder. Sådan var den historia som vi fick återgiven i pressen och de officiella kommunikéerna under månaderna innan inbördeskriget då folkfronten satt vid makten. På detta sätt har folkfronten under månaderna innan Francos uppror tystat och hållit tillbaka massan, och drivit många att ansluta sig till fiendesidan där de anslutit sig till morerna i opposition till en ”demokratisk” regering som förevigat deras misär och förtryck.

Varken folkfronten eller någon annan kapitalistisk regering kunde lösa det moderna Spaniens grundläggande problem. Fem miljoner bondefamiljer med otillräcklig jord, tre miljoner av dem utan någon jord alls, pressades av skatter och svält. Bara genom att expropria³ de stora jordägarna och dela upp jorden mellan de fattiga bönderna kunde deras svält ha lättats. Men denna lösning var omöjlig under kapitalismen, eftersom hela det spanska banksystemets struktur vilade på in-teckningar av jorden, vilket innebar att de stora jordägarnas undergång skulle innebära även kapitalisternas och bankirernas undergång. Bara ett spanskt ”oktober”⁴ skulle, genom att utdela nådastöten mot både den kapitalistiska och den jordägande klassen samtidigt, ha kunnat lätta svälten bland de lidande massorna på landsbygden.

Arbetarnas villkor i städerna var ett annat problem som inte kunde lösas under kapitalismen. Den spanska industrin föddes för sent för att kunna konkurrera med de billiga varor som den högt utvecklade utländska industrin kunde tillverka och föra in på de noga vaktade marknaderna, och den kunde inte ens hitta en inhemsk marknad på grund av den utfattiga bondebefolkningen. Marx och Lenin lärde att den enda utvägen för arbetarna om de vill bryta sig fria från de låga lönernas och den växande arbetslöshetens fängelse, är att slå sönder kapitalismens ramar och ta kontroll över industrin.

Under inbördeskrigets första månader sökte Spaniens arbetare spontant denna utväg som en integrerad del av deras kamp mot reaktionen, för det är inte med enbart militära medel som Franco kan besegras. Dessa åtgärder är nödvändiga för att väcka massorna till liv genom att ge dem någonting värt att kämpa för: fabriks-, kommun- och arbetsplatsråd, och arbetar-domstolar organiserades; en arbetarkontrollerad polismakt och milis upprättades. Grundvalen för en arbetarstat bildades på detta sätt för att föra ett revolutionärt krig mot fascisterna, och de existerade sida vid sida med folkfronten, utmanade dess auktoritet och tog över dess funktioner.

De kommunistiska och socialistiska partierna kom till den kapitalistiska regeringens räddning, som nu riskerade att utplånas. De gick in i folkfrontsregeringen och Caballero⁵, som hyllades som ”den spanske Lenin”, blev premiärminister. Steg för steg tog man tillbaka arbetarnas landvinningar under parollen om ett ”försvar för demokratin”. Arbetarmilisen slogs samman med den republikanska armén och upplöstes, arbetar-domstolarna stängdes, arbetarnas polisförband skingrades.

³ Expropriering betyder ”beslagtagande”, det vill säga att man tar jordägorna ifrån jordägarna utan ersättning. Övers. anm.

⁴ Den ryska revolutionen ägde rum i oktober 1917 enligt den gamla ryska kalendern.

⁵ Largo Caballero, ledare för en vänstertendens inom det spanska socialistpartiet på 1930-talet. Premiärminister från september 1936 till maj 1937.

Samma process pågick i Katalonien, där POUM⁶ hade gått in i koalitionsregeringen, vilken de utropade som en arbetarregering. Men POUM förklarade samtidigt att inbördeskriget i grunden var en fråga om socialism eller kapitalism, en sanning som underminerar folkfrontens själva grundvalar. Republikaner och stalinister enades i en avskryvård förtalskampanj mot POUM och anklagade dem för att vara köpta av Franco, drev ut dem ur regeringen, stoppade deras propaganda och tidningar och arresterade och fängslade deras ledare.



POUM-affisch från 1936. Bild: kitchener.lord/Flickr (CC BY-NC-ND 2.0)

I början av maj 1937 påbörjade regeringen sin provocativa attack mot arbetarna för att återta ägandet av de fabriker och byggnader som stod under arbetarkontroll. Man övervann arbetarnas motstånd och borgarklassen återtog helt kontrollen på det ekonomiska såväl som det politiska och militära området.

De alternativ som den spanska massan står inför idag är antingen Francos seger och upprättandet av en totalitär regim eller den nu tvivelaktiga segern för en ”demokratisk” kapitalistisk regim som i ett utmattat och ödelagt Spanien bara kan styra genom en illa dold diktatur. I båda fallen kommer bojorna att skruvas åt ännu hårdare runt de trötta och bedragna arbetarnas, böndernas och de koloniserade folkens händer.

Redan från sitt första ögonblick avsvor sig folkfrontens program inte bara socialistiska utan också halvt socialistiska åtgärder. Den var en öppen och erkänd försvarare av den kapitalistiska egendomen, och presenterade storslagna planer på framtida reformer för folket för att distrahera det från deras nuvarande misär. Planen på en folkfront i Storbritannien kommer att ha samma karaktär. ”Varje tanke på verklig socialism måste för närvarande ställas åt sidan”,

⁶ *Partido Obrero de Unificación Marxista* (POUM), ung. det Förenade marxistpartiet, var en sammanslagning av den kommunistiska vänstern, som var en del av den internationella vänsteroppositionen inom Tredje internationalen, och några mindre partier. Partiet bildades i strid med Trotskijs råd till den kommunistiska vänstern att orientera sig mot socialistpartiet, där en vänsterflygel med massbas hade utvecklats och som dessutom aktivt bjöd in den kommunistiska vänstern att delta. Den kommunistiska vänstern förde i stället fram den sektaristiska idén om ”principen” om ett självständigt parti och missade därmed vad som kunde varit deras bästa chans att ställa sig i fronten för arbetarklassens revolutionära kamp. Resultatet blev bildandet av POUM, som på kort tid lyckades växa från bara några tusen till 70.000 medlemmar. (övers. anm.)

deklarerar Sir Stafford Cripps⁷ i *Tribune* (14 april 1938) i sitt pläderande för en ”demokratisk frontregering”. *Daily Worker* stödde den liberala kandidaten mot Labours kandidat i ett extraval, och fnös åt Labours ”fantastiska 'upptäckt' att liberaler inte är socialister, som om liberaler någonsin hävdad detta”. (11 maj 1938)

I Storbritannien måste kampen mot fascismen, precis som i Spanien, även innebära en kamp för socialism. De militära planerna liksom matplanerna, skrämselfpropagandan om spioner och förberedelserna för flygräder varnar arbetarna för att perioden av ”fred” snabbt går mot sitt slut. Recessionen i den amerikanska ekonomin sprider sig till Storbritannien; under de första tre månaderna av 1938 har nyemissionerna minskat till 33.000.000, att jämföra med 49.505.000 under samma period förra året, vilket säger något om storleken på den kommande ekonomiska nedgången. Den växande sysselsättningen inom vapenindustrin och den allt snabbare rekryteringen till armén döljer för närvarande den växande arbetslösheten inom industrin, och man kan inte se den skiftande tyngdpunkten i landets ekonomi i den allmänna handels- och industristatistiken, eftersom krigsförberedelsernas konstgjorda andning döljer den verkliga processen av ekonomiskt sönderfall. Den sjukdom som drabbar kapitalismens viktigaste delar under dess förfall får till följd en symptomatisk och febril aktivitet inom vissa industrigrenar, som åtföljs av en falsk känsla av välbefinnande, som bara kan vara ”välståndet” i en förkrigssituation, feberyorna före krisen.

Så länge som förkrigsuppsvinget fortsätter och de brittiska massorna förblir jämförelsevis passiva, kommer högerbyråkraterna inom fackföreningarna och Labourpartiet vara motståndare till folkfronten. När massan börjar röra sig i riktning mot en stridbar socialistisk lösning på deras problem, som de gjorde i Spanien och Frankrike, kommer Labour-byråkratin inte att ha några skrupler med att följa deras motsvarigheters exempel i Spanien och Frankrike, att sätta en hämsko på massrörelsen och leda in den på folkfrontspolitikens säkra sidostigar. Om de i dag är motståndare till folkfronten, beror det inte på att den är ett öppet och förrädiskt övergivande av ens skenet av socialism, utan därför att de är helt nöjda med sin egen position i det kapitalistiska samhället och rädda för det oundvikliga avslöjande som besittningstagandet av den politiska makten skulle utsätta dem för. I dag attackerar de liberalerna som icke-socialister, i morgon kommer de att rättfärdiga och försvara dem, och arbeta sida vid sida med dem i folkfrontens ”strejkbrytande konspiration”, precis som deras reformistiska bröder i Kommunistpartiet redan gör.

Storbritanniens kommunistiska parti argumenterar för folkfronten och stöder liberalerna på ett program om ”vapen till Spanien”, ”försvar för demokratiska friheter”, ”ekonomiska och sociala framsteg för folket”. Den franska folkfronten gav inga vapen till Spanien när den satt vid makten; slavarna i de franska kolonierna i Nordafrika och Indokina fick sin beskärda del av ”demokratisk frihet” – kulor och fängelsestraff; den franska folkfrontsregeringen tog gradvis tillbaka de eftergifter som den franska arbetarklassen tvingat den härskande klassens till genom direkta stridsåtgärder och neutraliserade deras löneökningar genom att valutamanipulationer. Liberalerna och de ”progressiva” kapitalisterna erbjuder inga reformer, utan bara högtravande ”planer” på reformer.

Det som Kommunistpartiets ledare skrivit tidigare bevisar att de är väl medvetna om liberalernas förrädiska roll. I dag kan de utnyttja det rykte om stridbarhet som vunnits av partimedlemmarnas arbete i den fackliga kampen, i syfte att leda in de stridbara arbetarna längs den politiska väg som stakats ut av deras chefer i Kreml. Stalin och hans gäng är

⁷ Stafford Cripps, parlamentsledamot för Labour från 1931, utesluten från partiet under en period 1939 för att ha kampanjat för folkfronten. Som rikskansler för finansdepartementet 1947-50 drev han igen om ett program av ekonomiska åtstramningar. *Tribune* var den reformistiska partivänsterns tidning, som Cripps hjälpte till att grunda 1937.

beredda att offra den brittiska arbetarklassens socialistiska kamp för att kunna få till stånd en krigsallians med den brittiska borgarklassen, och för att göra detta har de gett order om en folkfront i Storbritannien. Kommunistpartiets ledning hoppar på kommandot; de motsäger rakt ut och helt skamlöst samma argument som de använde för bara ett par månader sedan, de manipulerar medvetet och avsiktligt arbetarna till att stödja en koalitionsregering med klassfienden, de sätter ögonbindel på arbetaren medan liberalerna förbereder den kniv som ska huggas i hans rygg.

Det kommunistiska partiet genomför detta förrådiska arbete med höga rop om ”Enhet! Enhet!” Men den brittiska arbetarklassen utgör i sig själv två tredjedelar av befolkningen, och skulle dra majoriteten av den lägre medelklassen bakom sig om den pressade på framåt med ett djärvt program med socialistiska krav. Arbetarna har inget behov av en allians med någon del av klassfienden, allra minst med de förruttnade och för länge sedan bankrutta liberalerna. De vet instinktivt att enhet är ett allsmäktigt vapen i deras kamp – *arbetarklassens* enhet. Folkfronten är en karikatyr på enhet. Det finns ett skriande behov av en genuin enhetsfront på klassbasis, som binder samman arbetarna, deras organisationer och partier genom ett gemensamt handlingsprogram. Detta är det enda sättet att försvara de rättigheter och privilegier som arbetarna har vunnit under generationer av kamp och uppoffringar. Det framgångsrika försvaret av de eftergifter som redan har vunnits måste oundvikligen leda till en kampanj för fullständiga rättigheter för arbetarna, till kampen för arbetarmakt.

Den spanska erfarenheten är en varning och en lärdom till världens arbetarklass, och i synnerhet för de brittiska arbetarna. Gårdagens drama i Spanien förbereds nu i Storbritannien. Om inte de brittiska arbetarna lyckas förstå karaktären på de uppgifter som historien har ställt dem inför, kommer det att bli verklighet i morgon. Och i sina förberedelser för att lyckas med dessa uppgifter behöver arbetarklassen mer än någonting annat ”ett parti; ännu en gång ett parti; återigen ett parti”.

Original: [Lessons of Spain](#)

Översättning; Stefan Kangas

Lästips

[Trotskij om Spanien](#) Skrifter, artiklar och brev

Andy Durgan: [Marxism, krig och revolution: Trotskij och POUM](#)

Burnett Bolloten: [Spanska inbördeskriget: Revolution och kontrarevolution](#)

Pierre Broué: [Den spanska revolutionen \(1931-1939\)](#) och [Trotskij och spanska inbördeskriget](#)

Fernando Claudin: [Den olägliga revolutionen \(Spanien 1936-1939\)](#)

Anders Hagström: [Om spanska inbördeskriget](#)